

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.10.2018, sp. zn. 33 Cdo 715/2017, ECLI:CZ:NS:2018:33.CDO.715.2017.1

Číslo: 100/2019

Právní věta: Cestovní smlouva je spotřebitelskou smlouvou nejen ve vztahu mezi objednatelem zájezdu a cestovní kanceláří; spotřebitelský charakter má i ve vztahu mezi cestovní kanceláří a spolucestujícími osobami, které mají podle cestovní smlouvy právo na plnění v rozsahu, v jakém bylo sjednáno v cestovní smlouvě. To, že spolucestující osoby přijaly sjednané plnění, z nich nečiní stranu cestovní smlouvy a nezakládá jejich povinnost uhradit cenu zájezdu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 18.10.2018

Spisová značka: 33 Cdo 715/2017

Číslo rozhodnutí: 100

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Smlouva cestovní, Smlouva spotřebitelská

Předpisy: čl. 2 bod 4 směrnice 90/314/EHS

§ 50 obč. zák. ve znění do 31.12.2013

§ 52 obč. zák. ve znění do 31.12.2013

§ 852a obč. zák. ve znění do 31.12.2013

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

I. Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Mostě (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 9. 6. 2015, č. j. 14 C 37/2012-103, uložil J. K. povinnost zaplatit žalobkyni 39 110 Kč, zamítl žalobu požadující, aby obě žalované zaplatily společně a nerozdílně žalobkyni 39 110 Kč, a rozhodl o nákladech řízení. Vzal za prokázané, že dne 13. 6. 2010 uzavřela žalobkyně (cestovní kancelář) a J. K. (původně 1. žalovaný – objednatel) cestovní smlouvu na letecký zájezd do Egyptu v termínu od 16. 6. 2010 do 23. 6. 2010 ze cenu 39 110 Kč. Žalované byly ve smlouvě označeny za spolucestující. Cena zájezdu byla splatná dne 13. 6. 2010, přičemž J. K. předložil žalobkyni příkaz k úhradě bankovním převodem ze dne 14. 6. 2010, jímž dokládal platbu na cenu zájezdu ve výši 39 110 Kč. K této bankovní transakci však nedošlo a do dnešního dne nedošlo k uhrazení ceny zájezdu. Poukazuje na znění § 3028 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), a § 852a odst. 1 a § 50 odst. 1 a 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“), soud prvního stupně uzavřel, že cestovní smlouva je platná a byla uzavřena jen mezi žalobkyní a J. K. Žalované se uzavření smlouvy neúčastnily, smlouvu nepodepsaly, přičemž v tomto právním vztahu vystupují jako osoby

„spolucestující“. V jejich případě absolvováním zájezdu mlčky vyslovily souhlas s poskytnutým plněním. Soud prvního stupně se neztotožnil s výkladem žalobkyně založeným na důvodech rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 8. 2010, č. j. 1 As 46/2010-79. Toto rozhodnutí není totiž založeno na hodnocení povahy právního vztahu mezi provozovatelem cestovní kanceláře a spolucestujícím. Soud prvního stupně uzavřel, že osoba, v jejíž prospěch byla uzavřena cestovní smlouva, má postavení osoby oprávněné podle smlouvy ve prospěch třetího podle § 50 obč. zák., má právo přijmout poskytnuté plnění, avšak bez povinnosti zaplatit cenu zájezdu.

2. Krajský soud v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 2. 3. 2016, č. j. 84 Co 479/2015-155, změnil rozsudek soudu prvního stupně pouze ve výroku o nákladech řízení; jinak jej potvrdil. Současně rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Vyšel z totožných skutkových zjištění jako soud prvního stupně a shodně s ním uzavřel, že platná cestovní smlouva vznikla mezi žalobkyní jako provozovatelkou cestovní kanceláře a J. K. Žalovaným (osobám spolucestujícím) vzniklo v souladu s ustanovením § 50 obč. zák. právo na plnění, nikoliv již povinnost uhradit cenu zájezdu, neboť nebyly smluvní stranou smlouvy. Na tomto závěru nemůže změnit nic ani odůvodnění rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 8. 2010, sp. zn. 1 As 46/2010, které pojem „zákazníka“ podle § 852a odst. 1 obč. zák. a pro potřeby výkladu zákona č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání a o výkonu některých činností v oblasti cestovního ruchu, vztahuje i na osoby, v jejichž prospěch byla cestovní smlouva uzavřena. Nejvyšší správní soud ve svém rozhodnutí dovodil, že spotřebitelská ochrana se vztahuje i na osoby spolucestující, ale již nikoli, že se tyto osoby stávají stranou cestovní smlouvy a jsou podle ní povinny plnit.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně (dále též „dovolatelka“) dovolání, které má za přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť – posuzováno podle celého jeho obsahu (§ 41 odst. 2 o. s. ř.) – má za to, že rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázek hmotného práva, které nebyly v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud vyřešeny, konkrétně, zda je cestovní smlouva smlouvou spotřebitelskou, a zda v případě tzv. spolucestujících osob je cestovní smlouva uzavírána jako smlouva ve prospěch třetí osoby podle § 50 odst. 1 obč. zák. a zda tyto osoby mají povinnost zaplatit cenu zájezdu, pokud tak neučiní objednatel. Není srozuměna s tím, že jen ona a J. K. jsou stranami cestovní smlouvy a jen jim vznikla povinnost plnit, přičemž žalovaným povinnost splnit cenu podle smlouvy nevznikla. Souhlasí v obecné rovině s tím, že v případě smlouvy ve prospěch třetího nelze (bez dalšího) požadovat, aby třetí osoba musela (bez akceptace) cokoliv plnit, tzn., že z takové smlouvy musí mít prospěch a nikoliv újmu. S tímto odůvodněním navrhla zrušit rozsudek odvolacího soudu.

4. Žalované navrhly dovolání pro nepřípustnost odmítnout, popř. jako nedůvodné zamítnout. Ze skutečnosti, že cestovní smlouvu uzavřeli jen žalobkyně a J. K., a že jen tento jejich právní vztah má povahu spotřebitelského vztahu, mají za to, že dovolání není podle § 238 odst. 1 písm. písm. d) o. s. ř., ve znění do 31. 12. 2013, přípustné. Dovoláním dotčeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč, přičemž mezi žalobkyní a žalovanými (spolucestujícími) se nejedná o vztah ze spotřebitelské smlouvy.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností dovolání.

6. Podle § 236 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2013 (srov. čl. II. bod 1. zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II. bod 2. zákona č. 293/2013 Sb. – dále jen „o.

s. ř.“), dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

Podle § 238 odst. 1 písm. d) o. s. ř. dovolání podle § 237 není přípustné proti rozsudkům a usnesením, v nichž dovoláním napadeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč, ledaže jde o vztahy ze spotřebitelských smluv, o pracovněprávní vztahy nebo o věci uvedené v § 120 odst. 2; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží.

Dovoláním dotčeným výrokem odvolacího soudu bylo rozhodnuto „pouze“ o částce 39 110 Kč, a je tedy potřeba zjistit, zda ve vztahu mezi žalobkyní a žalovanými jde o nárok vyplývající ze spotřebitelské smlouvy.

Podle § 50 odst. 1 obč. zák. účastníci mohou uzavřít smlouvu také ve prospěch třetí osoby.

Podle § 50 odst. 2 věty první obč. zák. není-li v tomto zákoně stanoveno nebo účastníky dohodnuto jinak, je tato osoba ze smlouvy oprávněna okamžikem, kdy s ní projeví souhlas.

Podle § 52 odst. 1 obč. zák. spotřebitelskými smlouvami jsou smlouvy kupní, smlouvy o dílo, případně jiné smlouvy, pokud smluvními stranami jsou na jedné straně spotřebitel a na druhé straně dodavatel.

Podle § 852a odst. 1 obč. zák. cestovní smlouvou se provozovatel cestovní kanceláře (dále jen „cestovní kancelář“) zavazuje, že zákazníkovi poskytne zájezd a zákazník se zavazuje, že zaplatí smlouvenou cenu.

7. Podle článku 2 bodu 4. směrnice Rady (ES) č. 90/314/EHS z 13. 6. 1990 o souborných službách pro cestování, pobyty a zájezdy, pro účely této směrnice se rozumí „spotřebitelem“ osoba, která si koupí nebo se zaváže, že si koupí soubor služeb („hlavní smluvní strana“) nebo jakákoliv osoba, jejímž jménem se hlavní smluvní strana zavazuje ke koupi souboru služeb („ostatní příjemci“) nebo jakákoliv osoba, na kterou hlavní smluvní strana nebo ostatní příjemci převedou soubor služeb („příjemce“).

8. Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. [33 Cdo 3661/2013](#), přijal a odůvodnil závěr, podle něhož je cestovní smlouva podle § 852a obč. zák. smlouvou spotřebitelskou. Dodal, že „úprava cestovní smlouvy v ustanoveních § 852a – 852k obč. zák. je komplexní a úplná; má speciální povahu vůči obecným ustanovením občanského zákoníku o závazkových vztazích. S ohledem na charakter vztahu účastníků cestovní smlouvy, kdy vůči sobě stojí provozovatel cestovní kanceláře (v postavení dodavatele) a zákazník (v postavení spotřebitele), je cestovní smlouva (...) současně spotřebitelskou smlouvou a vztahují se na ni proto ustanovení § 52 a násl. obč. zák.“ (k tomu dále srovnej rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. [25 Cdo 3283/2014](#), a ze dne 28. 4. 2016, sp. zn. [33 Cdo 747/2015](#), publikované pod č. 58/2017 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „Sbírka“).

9. Současně platí, že smlouva ve prospěch třetího (§ 50 odst. 1 obč. zák.), stejně jako spotřebitelská smlouva (§ 52 a násl. obč. zák.), není samostatným smluvním typem. Představuje pouze určitou modifikaci jiných smluvních typů, ať již zvlášť upravených – pojmenovaných či zvlášť neupravených – nepojmenovaných (§ 51), pokud to jejich povaha připouští.

10. Se zřetelem k tomu, že jednou z dovoláním otevřených otázek je posouzení, zda cestovní smlouva (či její část dotýkající se tzv. spolucestujících osob) může mít povahu smlouvy ve prospěch třetího a zda spolucestující osoby mají povinnost zaplatit cenu zájezdu, dovolací soud dospěl k níže uvedeným závěrům, podle nichž taková smlouva má povahu spotřebitelské smlouvy nejen ve vztahu mezi objednatelům zájezdu (tzv. hlavní smluvní stranou) a cestovní kanceláří, nýbrž takový (tzn. spotřebitelský) charakter má i ve vztahu mezi cestovní kanceláří a spolucestujícími osobami, které mají podle cestovní smlouvy právo na plnění v rozsahu, v jakém byl sjednán v cestovní smlouvě. Jinak řečeno pro potřeby zjištění přípustnosti dovolání podle § 238 odst. 1 písm. d) o. s. ř. dospěl dovolací soud k závěru, že vztah mezi žalobkyní a žalovanými je vztahem ze spotřebitelské smlouvy, a tudíž finanční limit 50 000 Kč do poměrů účastníků dovolacího řízení nedopadá.

11. Přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. není založena již tím, že dovolatelka tvrdí, že jsou splněna kritéria přípustnosti dovolání obsažená v tomto ustanovení. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud, který jediný je oprávněn tuto přípustnost zkoumat (§ 239 o. s. ř.), dospěje k závěru, že kritéria přípustnosti dovolání uvedená v § 237 o. s. ř. skutečně splněna jsou.

12. Dovolatelka spojuje přípustnost svého dovolání se dvěma – podle ní – dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu nevyřešenými otázkami hmotného práva. V první řadě je to otázka, zda cestovní smlouva je smlouvou spotřebitelskou či nikoli. Jak je uvedeno shora, tuto otázku dovolací soud již vyřešil v rozsudku ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. [33 Cdo 3661/2013](#), kde přijal závěr, podle něhož je cestovní smlouva podle § 852a obč. zák. smlouvou spotřebitelskou (...) a vztahují se na ni proto ustanovení § 52 a násl. obč. zák.“ Pro řešení této otázky není tudíž dovolání přípustné.

13. Naproti tomu má dovolací soud zato, že v jeho rozhodovací činnosti nebyla dosud uspokojivě vyřešena otázka, zda v případě tzv. spolucestujících osob je cestovní smlouva uzavírána ve prospěch těchto osob, odlišných od objednatele zájezdu, jako smlouva ve prospěch třetí osoby podle § 50 odst. 1 obč. zák., a zda tyto osoby mají povinnost zaplatit cenu zájezdu, pokud tak neučiní objednatel. Pro řešení této otázky je dovolání proti rozsudku odvolacího soudu přípustné.

IV. Důvodnost dovolání

14. Právní úprava cestovní smlouvy představuje implementaci směrnice Rady (ES) ze dne 13. 6. 1990 o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy č. 90/314/EHS do českého právního řádu, provedené zákonem č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Obecně platí, že cestovní smlouvou se provozovatel cestovní kanceláře zavazuje, že zákazníkovi poskytne zájezd a zákazník se zavazuje, že zaplatí smlouvenou cenu (§ 852a odst. 1 obč. zák.). Z § 852a odst. 2 věty první obč. zák. plyne, že návrh cestovní smlouvy předkládá zákazníkovi cestovní kancelář.

15. Se zřetelem k charakteru směrnice Rady (ES) ze dne 13. 6. 1990 o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy č. 90/314/EHS (dále jen „Směrnice“), založené na zásadě tzv. minimální harmonizace (na rozdíl od nyní platné směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2302 ze dne 25. 11. 2015 o souborných cestovních službách a spojených cestovních službách, která stojí na zásadě maximální harmonizace – viz čl. 4 „Úroveň harmonizace“), je potřeba v zájmu zajištění cílů sledovaných evropským zákonodárcem v oblasti cestovního ruchu, ochrany spotřebitele, jakož i soudržnosti unijního práva, zohlednit pojem „spotřebitel“ obsažený v článku 2 bodu 4 Směrnice i při výkladu pojmu „zákazník“ obsaženého v § 852a odst. 1 obč. zák. Platí, že národní úpravu (...) je nutné v co největším rozsahu interpretovat ve světle znění a účelu směrnice, aby bylo dosaženo výsledku uvedeného ve směrnici (nepřímý účinek – ESD, ve věci C-106/89, Marleasing SA proti La Comercial Internationale de Alimentacion SA, ESD, ve věci C-240-244/98, Océano Grupo proti R. M. Q., ESD, ve věci C-212/04, K. A. a ostatní, Sbírka rozhodnutí I-06057/2006). Autonomní charakter

práva Evropské unie znamená, že výklad směrnic i provádějících národních úprav musí být vždy činěn v kontextu práva Evropské unie, a nikoliv národního práva a jeho pojmosloví (ESD, ve věci C-29/76, LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG proti Eurocontrol). Z uvedených důvodů je proto nutno pojem „zákazníka“ podle § 852a odst. 1 obč. zák. vykládat v souladu s účelem a smyslem Směrnice tak, že jde o osobu, která si koupí nebo se zaváže, že si koupí soubor služeb („hlavní smluvní strana“) nebo o jakoukoliv osobu, jejímž jménem se hlavní smluvní strana zavazuje ke koupi souboru služeb („ostatní příjemci“) nebo o jakoukoliv osobu, na kterou hlavní smluvní strana nebo ostatní příjemci převedou soubor služeb („příjemce“), což obsahově odpovídá definici „spotřebitele“ v článku 2 bodu 4. Směrnice.

16. Není pochyb o tom, že subjekty občanskoprávních vztahů mohou uzavřít smlouvu i ve prospěch třetí osoby (*contractus in favorem tertii*), kterou se dlužník (promitent) zavazuje věřiteli (stipulantovi), který jedná vlastním jménem, že bude plnit třetí osobě (terciovi); tato smlouva se však uzavírá bez účasti této třetí osoby. Projeví-li třetí osoba souhlas přijmout předmět plnění (může se tak stát výslovně či konkludentně), má právo domáhat se předmětu plnění na dlužníkovi, není-li zákonem stanoveno nebo účastníky smlouvy ujednáno něco jiného. Je-li uzavřena smlouva ve prospěch třetího je jí založeno právo tercia na plnění podle smlouvy sjednané v jeho prospěch. Z toho, že věřitel svým jménem uzavřel cestovní smlouvu (objednatel), plyne, že veškeré povinnosti, vztahující se ke splnění smlouvy z jeho strany (mimo jiné i úhrada ceny zájezdu) tíží pouze jej a nedopadají na třetí osoby, v jejichž prospěch bylo sjednáno pouze „plnění“.

17. Promítnuto do poměrů souzené věci shora uvedené znamená, že cestovní smlouvou, kterou uzavřela žalobkyně (cestovní kancelář) a J. K. (jako hlavní smluvní strana), který požadoval pro sebe a pro osoby spolucestující (ostatní příjemce) – žalované, zajištění zájezdu do Egyptu, oblast H., L. P. v termínu od 16. 6. 2010 do 23. 6. 2010, byl sjednán závazek žalobkyně vůči J. K. a jeho jménem taktéž vůči dalším osobám, které se však nestaly smluvní stranou cestovní smlouvy, nýbrž osobami oprávněnými přijmout zajištěné plnění (předmět plnění podle smlouvy), a že jen J. K. je povinen splnit závazek zaplatit cenu zájezdu. To, že žalované přijaly J. K. sjednané plnění (vyjádřily souhlas s předmětem plnění), z nich nečiní smluvní stranu cestovní smlouvy.

18. Dovolací soud je při přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu vázán uplatněným dovolacím důvodem (srovnej § 242 odst. 3 větu první o. s. ř.); vyplývá z toho mimo jiné, že při zkoumání, zda napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud řešena, a zda je tedy dovolání podle § 237 o. s. ř. přípustné, může posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání označil.

19. Ačkoli dovolatelka obsáhle polemizuje s tím, jak odvolací soud rozhodl, ve vztahu k jiným právním otázkám, na nichž je rozhodnutí odvolacího soudu založeno (kromě dvou shora uvedených), řádně nevymezila předpoklady přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř. Není přitom úkolem dovolacího soudu, aby na základě odůvodnění napadeného rozhodnutí sám vymezoval předpoklady přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., a nahrazoval tak plnění procesní povinnosti dovolatele.

20. Z toho, co je shora uvedeno, je zřejmé, že dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci nebyl uplatněn důvodně.

21. Nejvyšší soud proto dospěl k závěru, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné [§ 243d písm. a) o. s. ř.], a dovolání žalobkyně zamítl.